

במסילה נעלה

מאת

הרב יואל רועי משדי שליט"א
מח"ס "במסילה נעלה" ור"מ בישיבת "נזר התורה"

'ותחי רוח יעקב' רק כאשר נוכח שיוסף נשאר בצדקו
ולא מחמת מעמדו ותפקידו בשלטון

"ויעלו ממצרים ויבאו ארץ כנען אל יעקב אביהם, ויגידו לו לאמר עוד יוסף זוי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים, ויפג לבו כי לא האמין להם, וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם, וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו, ותזוי רוזו יעקב אביהם. ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני זוי אלכה ואראנו..."

א] וצריך ביאור, הנה מתחילה לא האמין להם יעקב שיוסף חי, ורק לאחר ש'וירא את העגלות' האמין לדבריהם שיוסף חי. והדבר אומר דרשני, מהי ההוכחה באותם העגלות שרק בראותו אותם האמין לדבריהם?

וכבר נתקשה בזה רש"י (שם), וביאר, שההוכחה בסימן זה, שמסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו, והיינו בפרשת עגלה ערופה, וזהו שאמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף, ולא אמר אשר שלח פרעה. וביאר השפ"ח שם, שכשיוסף פירש מיעקב, היה יעקב מלוה אותו עד עמק חברון, כדפירש רש"י לעיל בפסוק וישלחהו מעמק חברון (לז יד), ויוסף אמר לו חזור בד, אמר לו יעקב, איני רשאי לחזור, שחייב אדם ללוות חברו, כדכתיב בפרשת עגלה ערופה בפסוק (דברים כא ז) 'דינו לא שפכו', לא פטרנוהו בלא לוייה (כדפירש רש"י שם, ד"ה ידינו), ומתוך כך שהזכירו ענין זה, ממילא גם למדו פרשת עגלה ערופה. ופירושו 'וירא את העגלות' היינו לשון הבנה שהגידו לו פרשת עגלה ערופה, ומזה התבונן שאמת הוא שיוסף חי.

והעומק בזה הוא, שאמנם יעקב האמין שיוסף חי חיים גשמיים במצרים, אך לא האמין ש'חי' הוא באמת, היינו חיים אמיתיים, שחשש שמא נטמא בטומאת מצרים, ובפרט שאמרו לו ש"הוא מושל בכל ארץ מצרים", היינו נמצא בארמונות הפאר הטמאים של ערות מצרים. ושוא לא נשאר בצדקו. ואם כן, בודאי מת הוא, היינו בחינת רשעים בחייהן קרויים מתים (ברכות יח ע"ב). ומה יתרון לו ליעקב שיוסף נמצא בפסגת השלטון והשררה. אך לאחר שאמרו לו שיוסף עדיין "אוחז בסוגיה" בה דיבר עם אביו כשנפרד ממנו, ועדיין "מונח בלימוד" בסוגית עגלה ערופה, ותורת אמת בפיהו, הבין יעקב שאכן יוסף עדיין חי באמת - חיים של תורה. ולא הושפע כלל וכלל מהשררה המדומה.

והדבר מפורש יותר במקור דברי רש"י, והם דברי חז"ל בבראשית רבה (פרשה צד אות ג), ר' לוי בשם ר' יוחנן בר שאול, אמר להם, אם יאמין לכם הרי מוטב, ואם לאו, אתם אומרים לו "בשעה שפרשתי ממך, לא בפרשת עגלה ערופה הייתי עוסק"?! הה"ד וירא את העגלות ותחי רוח, ויאמר ישראל רב, רב כחו של יוסף בני שכמה צרות הגיעוהו ועדיין הוא עומד בצדקו.

ב] ושו"ר בס' לבוש מרדכי להגרמ"מ אפשטיין זצ"ל (בבא מציעא, פתיחה, אות יא) שהרחיב והוסיף בזה, שמה שאמרו האחים ליעקב 'עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים', לא נתכונו לומר שהוא חי ומהלך על רגליו, שהרי כיון שהוא 'מושל בכל ארץ מצרים' ממילא מובן שהוא חי, שאין שלטון ביום המות, אלא כונתם למה שיעקב קוראו "חי", והיינו חיים רוחניים, אבל אלה שאף בחייהם קרויים מתים, לא יקראו "חי". ובכן הבנים ידעו את רוח אביהם, כי אם יאמרו לו בתחילה שבנו 'מושל בכל ארץ מצרים', יכאב לבו, כי אם שמוהו למושל בכל ארץ מצרים, בודאי כבר שכח ועזב את תורתו ונעשה כלא יודע את תורת אביו, כי אם היה שומר תורה והראה את יהדותו ואמונתו, לא היו ממנים אותו למושל בכל ארץ מצרים, מחמת שהוא בן דת אחרת. וממילא דבר זה ישבור את לבו של יעקב יותר מהאבל שהיה מתאבל על אבדן בנו ע"י חיה טורפת. ולכן הקדימו הבנים ואמרו מתחילה, 'עוד יוסף חי', ורק אחר כך הוסיפו 'וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים', כלומר, הוא נקרא 'חי' אף ש'וכי הוא מושל', הוא יוסף בצדקתו כמו שהיה מקודם, לא זו מאמונתו וצדקתו. ועל זה 'ויפג לבו כי לא האמין להם', שהתחלחל פן איננו חי עפ"י התורה, ואף שאומרים שהוא חי, אולי טעו, ואולי לא דקדקו אחרי מעשיו, או אולי מאהבתם טעו בו. (ועל כן הוכיחו ליעקב, ע"י הסימן ששלח יוסף. ועיי"ש שביאר פרט זה באו"א).

בחובת הערכה וכבוד ללומדי תורה ולא לאנשי שררה

"ואת יהודה שלחו לפננו אל יוסף להורות לפננו גושינה..." (מו כח).

להורות לפננו – לתקן לו בית תלמוד שמנס תלמידיה. (רש"י בשם מדרש אגדה).

א [הנה בקש יעקב שהישיבה תבנה עוד קודם הגעתם לשם, ולא לאחר שיגיעו. וביאר הגרמ"מ אפשטיין זצ"ל בס' לבוש מרדכי (בבא מציעא, פתיחה אות יב), שהכונה של יעקב בזה, שלא לתת לבני ביתו להתערב עם עם הארץ לשאת משרות ותפקידים, לא ולא! אלא כל בני ביתו יהיו בארץ גושן, וביתו יהיה בית נאמן לה', ועם גוים לא יתערב. ואמר יעקב ליוסף, שתדע שנהיה אנחנו כולנו בארץ גושן, ושם עליך לתקן בעדינו בית מדרש, אשר תיכף ומיד כשיבואו בני, אזי יראו לפניכם ארץ מוכנה לתורת ה'. **ולא נבא - אני ובני ביתי - קודם אליך לעיר הבירה, לראות את עיר הבירה של מצרים, ומשום ש"הדבר הזה יפעל על צעירי בני ביתי להתפעל מהברק המדומה של החיים", ולפיכך שלח את יהודה להורות, שתיכף יראו בית מדרש מוכן, כי אין לנו שיור אלא התורה הזאת. עיי"ש.**

ב [והנה יסוד זה ראוי לנו לשננו היטב, היות ודבר זה הינו רעה חולה אצל כמה אנשים מתוכנו אשר מעריכים ומעריצים עסקנים מסוימים בעלי שררה, ופעמים אף מעריכים אותם יותר מאברכים תלמידי חכמים ושאר לומדי תורה. ופליאה גדולה בעיני, אם מאמינים הם בתורתנו הקדושה, הרי אמרו חז"ל (במגילה שם) "גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות". ואדרבא, כל הכח שיש לעסקנים מסוימים לעמוד נגד מרשיעי ברית הוא מכח לומדי התורה. [וכל זה אפילו בעסקנים מתוך המחנה, דאילו אותם בעלי שררה החופשיים, בודאי שעלינו להתרחק מהם כמטחוי קשת, וכ"ש שלא להחניף להם. ומרגלא בפי רבינו מרן ה"חפץ חיים" זצ"ל, ש"אם לא מחינו נגד עוברי עבירה יש לנו אולי איזה תירוץ לעתיד לבוא, אבל לכבד אותם ח"ו, לזה אין שום תירוץ". (תשובות והנהגות ח"א סי' קיג)].

וברור הדבר שמעלת אדם הלומד תורה - אף ביחידות - גדולה עד למאד יותר מכל פעולות החסד והצדקה שאחרים עושים. שגדול תלמוד תורה, וכל חפציה לא ישוו בה. ואדרבא, כל השפע הטוב הינו מחמת לומדי התורה. ועיין בדברי רבינו הנודע ביהודה בדרושי הצ"ח (דרוש ד' לשבת תשובה אות יז), בביאור מאמרם באבות (ג יז), אם אין קמח וכו'. דהיינו 'אם אין קמח' - אם אין אתה נתן פרנסה להתלמיד חכם העני, 'אין תורה' - אינו יכול ללמוד, כי צער המזונות מבטלו. ו'אם אין תורה' - כיון שאין תורה אצל הת"ח העני, אזי 'אין קמח' - בסוף גם להעשיר לא יהיה קמח, כי השפע מתמעט מחמת זה.

ואיתא בכתובות (קג ע"ב), 'ואת יראי ה' יכבד', זה יהושפט מלך יהודה, כשהיה רואה תלמיד חכם, היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו, וקורא לו: רבי רבי, מרי מרי. ע"כ. הנה הגם שהיה מלך, לא נמנע מלבטא אהבתו והערכתו לאלו הראויים באמת להערכה, וכל שכן שאנו מחוייבים בזה, **ולא כאותם הטועים אשר עיקר הערכתם אינה מופנית לעבר לומדי תורה, ויש במעשיהם חינוך שלילי עקיף כלפי צעירי הצאן, ילדי ישראל הרכים, אשר מחמת זה יכולים לחשוב בלבם שישנה חשיבות גדולה להיות עסקן וכדו' יותר מאשר להיות אברך העמל בתורה הקדושה, חס ושלום.**

ג [ובודאי שמי שעניו בראשו, יודע להבחין שאין שום כבוד כלל ועיקר להיות איש שררה ושלטון, וכי כבוד הוא להיות 'ריש גרגיתא' (ברכות נח ע"א), או ריש העוסקים בניקוי אשפת העיר והמדינה? וכמה מסכנים הם אלו קלי הדעת המייקרים ומכבדים אנשים אלו ומהללים אותם, ומחשיבים הדיבורים היוצאים מפיהם, ודנים בהם מה נתכוונו וכו' ר"ל. ברוך אלוקינו שהבדילנו מן התועים.

ואיתא במדרש רבה שמות (תצוה פרשה לח ה): אין כבוד אלא תורה, תדע לך, מה אמר בראש דברי הימים, אדם שת אנוש וכן כולך, ואין אתה מוצא באחד מהם כבוד עד שמגיע ליעבץ, שנאמר 'ויהי יעבץ נכבד מאחיו', ולמה כתוב דוקא בו כבוד, משום שיגע בתורה. וזהו 'כבוד חכמים ינחלו', וכן אתה מוצא באהרן, מה כתוב בו (מלאכי ב) 'תורת אמת היתה בפיהו', מה אמר הקדוש ברוך הוא למשה, 'ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת', וכל אלו בזכות התורה שהיה יגע בה, הוי אומר כבוד חכמים ינחלו.

וכתב הרמח"ל בס' מסילת ישרים פרק יא, והכבוד האמיתי אינו אלא ידיעת התורה באמת. וכן אמרו ז"ל (אבות פ"ו), אין כבוד אלא תורה, שנאמר (משלי ג): "כבוד חכמים ינחלו", וזולתה אינו אלא כבוד מדומה וכזב, הבל ואין בו מועיל.

"אין כבוד אלא תורה, אין כבוד אלא ענוה, אין כבוד אלא עזיבת הכבוד, אין אושר רק להשתחרר מנטיות טבעיות, ולהיות נכנע לד' ולתורתו - תכלית החיים בעולם הזה ובעוה"ב" (לשון מרן החזו"א בס' אמונה ובטחון פ"ד אות יד).